

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто погляди зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів щодо сутності визначення грошового потоку та інвестиційної діяльності підприємства. Запропоновано визначення поняття грошовий потік інвестиційної діяльності та їх класифікацію.

Ключові слова: грошовий потік, інвестиційна діяльність, грошові кошти, інвестиції, рух грошових коштів, класифікація грошових потоків.

Важливість вивчення грошових потоків обумовлюється тим, що в сучасних умовах розвитку економіки, грошові кошти є одним із головних дефіцитних ресурсів і найбільш ліквідними активами, які забезпечують операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства.

Від ефективності використання грошових коштів залежить фінансовий успіх організації. Грошові потоки інвестиційної діяльності підприємств є важливим об'єктом фінансового менеджменту, оскільки від них залежить розвиток підприємства та результати операційної і фінансової діяльності підприємства загалом.

Концепція грошових потоків підприємств виникла в США в середині 50-х років ХХ століття та належить закордонним економістам. Серед авторів, що розглядали проблеми визначення, оцінки, аналізу грошових потоків підприємства, слід відзначити: Л.А. Бернстайна, Ю. Бригхема, Дж. К. Ван Хорна, Д.Г. Сигла, Стоуна, Т. Дикка, Д. Берджеса, К. Боуві, П. Уілсона, С.Фішера, К. Ховарда, та інші.

Дослідження сутності грошових потоків, проблематики управління грошовими потоками містяться в наукових працях українських вчених: О. Барановського, І.Бланка, М. Білика, О. Василика, З. Варналія, Л. Воротіної, Ю. Єханурова, В. Завгороднього, О. Жалко, Л. Лігоненко, Т. Дюдюн, та інших. Серед російських учених, слід назвати: А. Азимова, А. Большакова, М. Горенбургова, Г. Лазарєва, О. Песоцьку, Ю. Старостіну, Ю. Цветкову.

Проблемам управління інвестиційною діяльністю у своїх роботах приділяли увагу багато зарубіжних учених-економістів: У. Шарп, Дж. Кейнс, Л. Гітман, М. Джонк, М. Міллер, І. Ансофф, а також вітчизняні вчені: І.О. Бланк, А.А. Пересада, М.І. Крупка, М.П. Денисенко, І.О. Лютий та інші. Значний внесок у розробку проблем державної інвестиційної політики та управління інвестиціями належить українським вченим Д.М. Черваньову, М.І. Крупці, В.С. Пономаренку, П.А. Орлову, та іншим.

Метою даної статті є дослідження і уточнення теоретичних аспектів визначення сутності грошових потоків інвестиційної діяльності і їх класифікації. У процесі досягнення мети вирішено основні завдання: розглянуті різні визначення і класифікації грошових потоків інвестиційної діяльності підприємства; з'ясовано

сутність понять "грошовий потік" та "інвестиційна діяльність"; уточнено визначення "грошові потоки інвестиційної діяльності"; запропоновано класифікацію грошових потоків інвестиційної діяльності підприємства; обґрунтовано відмінність між поняттям "грошовий потік інвестиційної діяльності підприємства" та поняттям "грошовий потік у результаті інвестиційної діяльності"; визначено роль грошових потоків інвестиційної діяльності підприємства.

У сучасній економічній літературі достатньо багато наукових робіт, вітчизняних та закордонних вчених, присвячена теоретичним визначенням сутності, класифікації грошових потоків та проблематики управління ними. Водночас, в наукових роботах, недостатньо розглянутими залишаються теоретичні аспекти особливостей грошових потоків за окремими видами діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети роботи і визначення сутності грошових потоків інвестиційної діяльності підприємств необхідно дослідити такі категорії як "Грошовий потік" та "інвестиційна діяльність".

За визначенням Ю. Бріггема, "Грошовий потік" – це фактичні чисті грошові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду часу [3, с. 425]. Тобто в наведеному визначенні автор вказує на різницю грошових надходжень і витрат, від усіх видів діяльності підприємства, за визначений період часу. Крім того, отримана інформація про різницю між надходженнями та витрачанням грошових коштів свідчить про стан грошових коштів на певну дату, що відповідає статичному підходу до визначення сутності грошових потоків.

Ван Хорн Дж. К. вважає, що грошовий потік – це рух грошових коштів, що має безперервний характер [4, с. 181-182]. За його переконаннями, поняття грошові потоки потрібно трактувати в залежності від завдань аналізу, а грошові кошти потрібно розглядати як готівку або робочий оборотний капітал.

Васильченко З. М. та Пірога Д. В., так само, як і Поддєрьогін А.М. доводять, що грошовий потік має визначатися як сукупність послідовно розподілених у часі подій, пов'язаних з відокремленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових ресурсів через виконання зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями). Грошові потоки безпосередньо пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження у розпорядження суб'єкта господарювання грошових ресурсів та їх використання [5, с. 45; 10, с. 57]. З поданого визначення зрозуміло, що автори конкретизують сутнісне розуміння грошового потоку, підкреслюючи складову учасників подій в процесі діяльності підприємства.

Кірейцев Г.Г. так само, як і Т. Райс поділяє потоки на чисті, традиційні та операційні. Чистий грошовий потік представляє собою зміну грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства, за період, що аналізується. Т. Райс визначає загальний грошовий потік як всі грошові надходження і виплати [14, с. 75].

За визначенням І.А. Бланка, грошовий потік підприємства представляє собою сукупність розподілених надходжень і виплат грошових коштів за окремими

інтервалами періоду часу [2, с. 17]. Таке трактування поняття грошового потоку найбільш повно визначає його економічну сутність. Оскільки вхідні грошові потоки (надходження грошових коштів за окремими інтервалами часу), забезпечують підприємство коштами, необхідними для здійснення поточної та інвестиційної діяльності, а вихідні грошові потоки (виплати грошових коштів за окремими інтервалами часу) полягають у використанні коштів за різними напрямками фінансово-господарської діяльності підприємства.

Таким чином, на основі проведеного дослідження основних наукових концепцій грошових потоків, можна зробити наступні висновки:

По-перше, грошовий потік є агрегованим поняттям і включає в себе різні види потоків, що обслуговують фінансово-господарську діяльність підприємства. Відповідно в загальних випадках застосовується термін "грошовий потік", а в кожному конкретному випадку, для коректного розуміння терміну, необхідно уточнювати про який потік іде мова (грошовий потік від основної діяльності, грошовий потік від інвестиційної діяльності тощо);

По-друге, грошовий потік виникає при здійсненні господарської діяльності підприємства і різновиди грошових потоків, залежать від специфіки діяльності суб'єкта господарювання;

По-третє, грошовий потік може визначатися, як різниця між отриманими і виплаченими коштами за певний період часу, або, як рух коштів (надходження й виплати) за певний період часу.

Тому, аналізуючи вище зазначене, по суті грошовий потік необхідно розглядати, як сукупність розподілених в часі надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів, створених в результаті господарської діяльності, рух яких пов'язаний з фактором часу, структурою, простором, ризиком та ліквідністю. В свою чергу грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках фінансових установ, депозити на вимогу, а еквіваленти грошових коштів – це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів (казначейські векселі, депозитні сертифікати тощо).

Оскільки науковці розглядають грошовий потік в контексті сукупного грошового потоку від усіх видів діяльності підприємства, необхідним є визначення змісту та особливостей здійснення інвестиційної діяльності підприємства.

На думку Бережної І. Ю., під інвестиційною діяльністю слід розуміти відповідним чином організовану діяльність, що здійснюється в реально існуючих у країні умовах господарювання, сутність якої полягає у цілеспрямованому процесі знаходження необхідної кількості інвестиційних ресурсів, виборі відповідних об'єктів чи інструментів для їх вкладання, розробці і впровадженні поетапної інвестиційної програми чи стратегії та забезпеченні ефективної її реалізації з метою отримання прибутку та/чи іншого позитивного результату [1, с. 87]. Схожої думки дотримується Петренко Л. М. і в своїй роботі наголошує на те, що інвестиційна діяльність здійснюється за допомогою практичних дій суб'єктів інвестиційної діяльності [12, с. 4].

Дука А.П., розглядає інвестиційну діяльність, як цілеспрямовано-здійснюваний процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми або портфеля та забезпечення їх реалізації [7, с. 63]. У даному визначенні, автор використовує підхід, що спрямований на систему управління і не повністю відображає сутність інвестиційної діяльності.

Черванов Д. М. стверджує, що інвестиційну діяльність, необхідно розглядати як комплекс заходів і практичних дій юридичних та фізичних осіб, а також держави щодо здійснення інвестицій у будь-якій формі з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [16, с. 32]. Водночас А. В. Череп та І. Г. Рука погоджуються з твердженням Д. М. Черванова і додатково розглядають інвестиційну діяльність не просто як вкладення наявних ресурсів з метою отримання прибутку, а як важливу складову міжнародного руху капіталу, яка здатна забезпечити міграцію капіталу з однієї країни в іншу, а також прискорювати цю міграцію в одних сферах світового господарства, та уповільнювати в інших [17, с. 51]

У дослідженнях деяких науковців, можна зустріти визначення поняття грошового потоку інвестиційної діяльності підприємств. Відповідно Яструбецька Л.С. та Пересада А.А. вважають, що грошовий потік інвестиційної діяльності спрямований лише на реалізацію реальних інвестиційних проєктів [11, с. 176; 18, с. 103]. Натомість Стацук О.В. вважає, що підходи цих науковців є не зовсім повними, оскільки інвестиційна діяльність акціонерних товариств пов'язана не лише із придбанням довгострокових активів, а й із залученням грошових коштів через фондові ринки та купівлею цінних паперів. Стацук О.В. визначає сутність поняття "грошовий потік інвестиційної діяльності акціонерних товариств" як організовану у просторі та часі сукупність вхідних (позитивних) і вихідних (негативних) грошових потоків, що виникають у процесі здійснення акціонерним товариством інвестиційної діяльності, характеризують її місце у формуванні його фінансових ресурсів і супроводжують рух вартості [13, с. 330].

Неповним є підхід Сердюк О. та Заревчанської Т., які розглядають грошовий потік у результаті інвестиційної діяльності як грошові надходження та виплати, що пов'язані з операціями з необоротними активами, з продажем або придбанням акцій інших підприємств, а також з отриманням відсотків за фінансові інвестиції в боргові цінні папери [9, с. 136]. Результат інвестиційної діяльності може виявляється у грошових потоках не тільки інвестиційної діяльності, а й через будь яку діяльність підприємства. Відповідно потрібно розрізняти поняття "Грошовий потік інвестиційної діяльності" від поняття "Грошовий потік у результаті інвестиційної діяльності".

Узагальнюючи погляди щодо визначення сутності грошових потоків інвестиційної діяльності та враховуючи особливості інвестиційної діяльності підприємств можна зробити висновки:

По-перше, грошовий потік характеризує ефект інвестиційної діяльності у вигляді грошових коштів, що можуть повертаються інвестору через будь яку діяльність підприємства;

По-друге, інвестиційна діяльність здійснюється з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту;

По-третє, грошові потоки виникають під час реалізації інвестиційних проектів;

По-четверте, грошові потоки інвестиційної діяльності можуть забезпечуватись за рахунок грошових потоків операційної або фінансової діяльності;

По-п'яте, грошові потоки інвестиційної діяльності можуть бути спрямовані на реальне або фінансове інвестування для підтримки та розширення операційної діяльності підприємства.

Таким чином, грошові потоки інвестиційної діяльності необхідно розглядати як сукупність розподілених в часі надходжень від реалізації інвестиційної програми і видатків грошових коштів, спрямованих на реальне або фінансове інвестування, рух яких пов'язаний з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Грошові потоки, що виникають під час інвестиційної діяльності, є різними за своїми ознаками. Тому для ефективного цілеспрямованого управління грошовими потоками необхідно чітко уявляти класифікацію грошових потоків та інвестиційної діяльності. В економічній літературі наводиться класифікація грошових потоків та інвестиційної діяльності за різними критеріями.

Деякі вчені-економісти класифікують грошові потоки залежно від напрямку руху та/або виду господарської діяльності. Інші застосовують більш широкую класифікацію. До прикладу: А.М. Поддєрьогін вважає за необхідне групувати та виділити 6 класифікаційних ознак [10, с. 60], але особливо заслуговує на увагу класифікація, розроблена І.А. Бланком, який виділяє 19 класифікаційних ознак грошових потоків та 41 їх вид.

Отже, на основі проведеного аналізу класифікаційних ознак грошових потоків та інвестиційної діяльності, які є в науковій літературі, можна зробити висновок про відсутність єдиного підходу щодо класифікації грошових потоків інвестиційної діяльності підприємства. Відповідно необхідно виділити наступні види грошових потоків інвестиційної діяльності за наступними класифікаційними ознаками (табл. 1)

На підприємстві грошові потоки інвестиційної діяльності виконують важливу роль:

По-перше, ефективно організований рух грошових коштів забезпечує платоспроможність і ліквідність підприємства;

По-друге, раціонально спрямовані грошові потоки інвестиційної діяльності дозволяють досягти мети інвестування;

По-третє, грошові потоки інвестиційної діяльності дозволяють забезпечити збільшення вартості та обороту капіталу шляхом налагодженої система руху грошових коштів;

По-четверте, активізація грошового потоку інвестиційної діяльності дає можливість отримати додатковий прибуток, розвинути діяльність підприємства та підвищити рентабельність інвестованого капіталу;

По-п'яте, грошові потоки інвестиційної діяльності застосовуються під час аналізу ефективності діяльності підприємства та аналізу ефективності інвестиційного проекту.

Класифікація грошових потоків інвестиційної діяльності підприємства

Класифікаційна ознака за критеріями	Види грошових потоків інвестиційної діяльності
За напрямом використання	Грошовий потік матеріального (реального) інвестування
	Грошовий потік нематеріального (реального) інвестування
	Грошовий потік фінансового інвестування
За напрямом руху	Вхідний (позитивний) грошовий потік
	Вихідний (від'ємний) грошовий потік
За безперервністю формування	Регулярний грошовий потік
	Безперервний грошовий потік
За методами розрахунку обсягу грошового потоку	Валовий грошовий потік
	Чистий грошовий потік
За метою інвестування	Вимушені інвестиційні грошові потоки
	Інвестиційні грошові потоки для виходу на нові ринки збуту
	Інвестиційні грошові потоки на скорочення витрат
	Інвестиційні грошові потоки для підвищення прибутку від розширення та підвищення ефективності виробництва
За рівнем достатності об'єму грошового потоку	Надлишковий грошовий потік
	Оптимальний грошовий потік
	Дефіцитний грошовий потік
За періодом часу	Короткостроковий грошовий потік
	Довгостроковий грошовий потік
За вартісною оцінкою в часі	Теперішній грошовий потік
	Майбутній грошовий потік
	Минулий грошовий потік

*Розроблено на основі [7; с. 99; 10, с. 168;]

Таким чином, грошові потоки інвестиційної діяльності виконують одну із важливих ролей як в фінансовому менеджменті, так і в діяльності підприємства загалом.

Висновки. Проведений аналіз існуючих підходів вчених-економістів до визначення сутності грошових потоків інвестиційної діяльності підприємства дав змогу виявити недостатню дослідженість та неоднозначність тлумачення цього поняття.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що грошові потоки інвестиційної діяльності необхідно розглядати як сукупність розподілених в часі надходжень від реалізації інвестиційної програми і видатків грошових коштів, спрямованих на реальне або фінансове інвестування, рух яких пов'язаний зі зміною грошових потоків операційної або фінансової діяльності підприємства. Для ефективного цілеспрямованого управління грошовими потоками інвестиційної діяльності у роботі запропоновано класифікацію за певними ознаками.

Темою для подальших досліджень є визначення механізму управління грошовими потоками інвестиційної діяльності підприємства та дослідження ефективності використання грошових потоків інвестиційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2013. – Випуск 28, т.1

1. Бережна І. Ю. Поняття та роль інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу на сучасному етапі економічного розвитку // наук. віс. Чернігів. держ. ін-т. екон. та упр. Проблеми економічного становлення. – 2011. – № 1 (9). – С.86–92.
2. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент / І.А. Бланк. – Вид. 2-ге [переробл. и допов.] – К.: Эльга, Ника-Центр, 2007. – 521 с.
3. Бригхэм Ю. Финансовый менеджмент: уч. пособ. по совр. фин. менедж. / пер. с англ. под ред. Е. А. Дорофеева. – изд. 10-е – СПб.: Питер, 2009. – 960 с.
4. Основи фінансового менеджменту: пер. з англ. – К.: Молодь, 2004. – 1000 с.
5. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 803 с.
6. Васильченко З.М., Пірог Д.В. Теоретичні основи управління грошовими потоками банку // Вісник Ак-ії пр. і соц. Відн. – 2010. – № 1. – С. 44-49.
7. Горошко К.О. Економічна сутність інвестиції та їх класифікація. // Водний транспорт: збірник наукових праць. – 2012. – №3. – С. 98-103.
8. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посіб. – [Текст] / А. П. Дука. – К. : Каравела, 2007. – 424 с.
9. Жалко О.В. Механізм управління грошовими потоками інвестиційної діяльності підприємств акціонерних товариств в умовах становлення фондового ринку: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08/ Жалко Олена Володимирівна; Волин. нац. Ун-т ім. Лесі Українки. Л., 2009. – 23 с.
10. Сердюк О. Управління грошовими потоками в системі оцінки ефективності діяльності малого підприємства/ О.Сердюк, Т. Заревчанська // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – С. 135-140.
11. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с
12. Пересада А. А. Інвестиційний аналіз : підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл./ А. А. Пересада, Ю. М. Коваленко, С. В. Онікієнко. – К.: КНЕУ, 2003. – 485 с.
13. Петренко Л.М. Теоретичні аспекти дослідження інвестиційної діяльності // Наукові праці Кіровоград. нац. тех. ун-т, вип. 22, ч. II. – Кіровоград: КНТУ, 2012. – 464с.
14. Стащук О. В. Аналіз суті грошового потоку інвестиційної діяльності підприємств / О.В. Стащук // Наук.-виробн. журн. "Держава та регіони". Серія : Економіка та підприємництво. – ГУ "ЗІДМУ", 2007. – № 1. – С. 328–331.
15. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. пос. студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Г.Г. Кірейцев. – 2-ге вид. [переробл. и допов.]. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.
16. Хелфферт Э. Техника финансового анализа: пер. с англ. / под ред. Л. П. Бельх. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 663 с.
17. Черваньов Д. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: навч. пос. / Д. Черваньов. – К.: Знання-Прес, 2003. – 622 с.
18. Череп А. В. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації [Текст] / А. В. Череп, Г. І. Рука. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво: науково-виробничий журнал. – 2011. – №3. – С. 48–52.
19. Яструбецька Л. С. Грошові потоки в оцінці інвестиційного проекту підприємства / Л. С. Яструбецька // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 101–106.

Стаття надійшла до редколегії 22.01.13

Магдич І.П., асп.
КНУ ім. Тараса Шевченка, Київ

**СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ
ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

Рассмотрены взгляды зарубежных и отечественных ученых-экономистов о сущности определения денежного потока и инвестиционной деятельности предприятия. Предложено определение понятия денежный поток инвестиционной деятельности и их классификация.

Ключевые слова: денежный поток, инвестиционная деятельность, денежные средства, движение денежных средств, классификация денежных потоков.

Mahdych I.P., graduate student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

**ESSENCE AND ROLE OF CASH FLOWS IN
INVESTMENT ACTIVITIES OF A COMPANY**

Considerations of the national and foreign economic scientists regarding the sense of defining cash flow and enterprises' investment activity are reviewed. Definition of cash flow and investment activity are proposed as well as their classification.

Keywords: cash flow, investment activity, cash, investments, cash flow classification.